

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการวิจัย เรื่อง อัตลักษณ์ของคนล้านนาจากบทเพลงที่ขับร้องโดย อบเชย เวียงพิงค์ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาอัตลักษณ์ของคนล้านนาจากบทเพลงลูกทุ่งคำเมืองและ บทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งคำเมืองที่ขับร้องโดย อบเชย เวียงพิงค์ จำนวน 43 เพลง ผู้วิจัยได้ ศึกษาบทเพลงและผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 อัตลักษณ์ของคนล้านนา

ตอนที่ 2 บทบาทหน้าที่ของเพลง

ตอนที่ 1 อัตลักษณ์ของคนล้านนา

1.1 อัตลักษณ์ด้านประเพณี

จากบทเพลงลูกทุ่งคำเมืองที่ขับร้องโดย อบเชย เวียงพิงค์ ผู้วิจัยพบอัตลักษณ์ของคน ล้านนาในด้านต่อไปนี้

1.1.1 ประเพณีปีใหม่เมือง ดังตัวอย่าง

แอ่วเจียงใหม่เมืองงามยิ่งใหญ่ เล่นน้ำปีใหม่...

(เพลง แอ่วเมืองเหนือ : 2)

จากข้อความแสดงให้เห็นว่าในประเพณีปีใหม่เมืองของคนล้านนาจะมีการเล่นน้ำ

ปีเก่าก็ล่วงไปแล้ว ปีใหม่แก้วก็มาขอมาเดิง ประเพณีปีใหม่เมืองเฮา ทั้งหนุ่มเฒ่าเฮาด้วน รำเปิง ต่างก็แห่ฟ้อนรำตามเจิง ตำราฐูรีนเริงฮ่วมกันเล่นน้ำ

ทำบุญปล่อยชนกปล่อยปลา ต่างไปสู่วัดวาปากันฟังเทศธรรม คัมค้ำผลบุญอุ้นใจ ฮ่วมงาน บุญสุหนทานทำดี ประเพณีขนทรายทั่วไป ได้แอ่วม่วนใจ๋ได้ผลบุญนำ

คำหวัคนเฝ้าคนแก่ คุณป้อคุณแม่เกลี้ยงเฮมา ครูด็อบรมวิชา ขอไปสุมาไหว้สาความดี
(เพลง แอ้วปี่ใหม่เมือง : 12)

จากข้อความแสดงให้เห็นว่าประเพณีปี่ใหม่เมืองของคนล้านนา มีการปฏิบัติกิจกรรม และพิธีกรรมตามประเพณี ได้แก่ การฟ้อนรำ การเล่นน้ำ การปล่อยนกปล่อยปลา การฟังเทศน์ฟังธรรม การขนทรายเข้าวัด และการคำหวัคนเฝ้าคนแก่ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์

ปี่ใหม่เมืองเฮากมาถึงแล้วน้อ คำหวัแม่ป้อป้าลุงอ๊ยะเฮาคิดว่า ประเพณีบ่าเก่าของเฮาสืบมา เข้าวัดเข้าวาทักบาตรทำบุญ

ปี่ใหม่เมืองเฮากมาถึงแล้ว แกมตึงคอกแก้วแกมตึงคอกหางนกยูง ชุดผ้าเมืองเฮาก่ากันนุ่ง ก่าขันสะหล่งน้ำส้มป่อยไปคำหวั เป็นปิ่นปอนเฮากัยกมือไหว้ เย็นอีกเย็นใจอายุมันขวัญขึ้น อยู่ดีกินดีตึงยามนอนยามคั้น ใจบานใจจั้นปิ่นใหญ่ปิ่นสูง

(เพลง คำหวัปี่ใหม่ : 13)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมและกิจกรรมที่ปฏิบัติในประเพณีปี่ใหม่เมือง คือ การคำหวั พ่อแม่ ลุงป้า ปู่ย่า ตายาย การทำบุญตักบาตร การแต่งกายของคนล้านนา คือ ช่วงเทศกาลปี่ใหม่เมืองคนล้านนาจะแต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง

ปี่ใหม่บ้านเฮาปี่นี้ เฮาม่วนกันดึบมีเจียบเหงา ความคิดหวังในใจของเฮา อื้อปี่เก่ามันปาเลยไป คำหวัป้อแม่ของเฮา คนแก่คนเฒ่าดีเป็นห่วงโย ก่าเป็นปิ่นปอน ป่าฮื้อเฮาจั้นใจ

(เพลง ปี่ใหม่บ้านเฮา : 29)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมที่ปฏิบัติในประเพณีปี่ใหม่เมือง คือ การคำหวั พ่อแม่ คนแก่คนเฒ่า

...แม่ปิงไม่มีหุคไหลด งานปี่ใหม่สุขใจเฮาเล่นน้ำ แม่ปิงเอ็นถ้ำเหมือนน้ำใจจากผู้คนเมืองเหนือ

(เพลง แกมแม่ปิง : 33)

จากข้อความแสดงถึง การเล่นน้ำ ในประเพณีปี่ใหม่เมืองของคนล้านนา

มาหมู่เฮามา ร่วมเฮฮากันให้ชื่นบาน เพราะเป็นมืงานเป็นประเพณี มาหมู่เฮามา มา ร่วม
บันเทิง สนุกรื่นเริงร่ารื่นฤดี กำนประจำปีวันตรุษสงกรานต์

(เพลง รื่นเริงสงกรานต์ : 4๐)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงความสนุกสนาน รื่นเริงของคนล้านนา ในประเพณีปีใหม่
เมือง

1.1.2 ประเพณีลอยกระทง ดังตัวอย่าง

...แม่ปิงเรื่อยๆ หลั่งไหล จาวเจียงใหม่สุขใจเมื่อลอยกระทง แม่ปิงไหลลงพัดกระทงพา
ลงไปที่ต้า...

(เพลง งามแม่ปิง : 33)

จากข้อความแสดงถึง การลอยกระทง ซึ่งเป็นประเพณีที่มีมาแต่โบราณ โดยมีคติความเชื่อ
ว่าเป็นการบูชาและขอขมาแม่พระคงคา เป็นการสะเดาะเคราะห์ หรือเป็นการบูชา เป็นต้น การลอย
กระทงนิยมทำกันในวันเพ็ญ เดือน 12 ของ ทุกๆ ปี ชาวจังหวัดเชียงใหม่จะพากันไปลอยกระทงลง
ในแม่น้ำปิง

1.1.3 ประเพณีปอยหลวง ดังตัวอย่าง

ปอยๆ วัดเฮาม่วนดี ปอยวัดเฮาปิ่นตุ้ง สรัทธา จื่อักดีใจ ปอยๆ วัดเฮาจำคิใหญ่ สรัทธาตั้ง
เหนือตึงได้ มาฮ่วมใจฮ่วมสร้างกุศล เฮากู้คนที่ม่วนแต่ในวันนี้เป็นแห่ครัวตาน

มาฟังตุ้เจ้าเตุธรรม มาละเว่นละกรรม นั่งฟังชักก้าม่วนด้าก้าหวาน มาๆ ฮ่วมบุญฮ่วมตาน
จาวพุทธด้วยกันตึงบ้าน มาจ้วยกันจัดงานปอยหลวง มีแล้วตานก็จิ้นทรวง มาฮ่วมบุญกุศลเอาไว้

มาๆ ฮับศีลฮับปอน กอยสาวงามจ้างฟ้อน กว่าจะกอยเป็นจีบอกไฟ มีตึงแม่ญิงป้อจาย
ทุกคนมีใจก็มีใจ หน้าแจ่มใสบ่มีหม่นหมอง มีสตาจ๊ะเอาไว้ซองบาตรปอยหลวง แล้วแอ่วโดยกัน

(เพลง ปอยหลวงวัดเฮา : 42)

จากข้อความแสดงถึงพิธีกรรมและกิจกรรมที่ปฏิบัติในประเพณีปอยหลวง คือ การแห่
ครัวตาน การทำบุญ การฟังเทศน์ฟังธรรม การฟ้อน การจวบอกไฟ และการทำบุญโดยการใส่เงิน

ในซอง(ซองจดหมาย) แล้วนำไปใส่ในบาตรปอยหลวง(บาตรพระที่เตรียมไว้สำหรับใส่ซองทำบุญ) ซึ่งงานปอยหลวง เป็นงานทำบุญเพื่อเฉลิมฉลองศาสนสมบัติต่างๆ เพื่อให้เกิดอานิสงส์แก่คนและครอบครัว ถือว่าได้บุญกุศลอย่างใหญ่หลวง นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องแสดงถึงความสามัคคีกลมเกลียวของคณะสงฆ์และชาวบ้านด้วย เพราะเป็นงานใหญ่ มีกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ ทั้งทางศาสนาและด้านมหรสพเพื่อความบันเทิงหลายอย่าง

1.2 อัตลักษณ์ด้านภาษา

ล้านนามีภาษาเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน ในการเขียนมีอักษรที่เป็นเอกลักษณ์ ที่เรียกว่า “ตัวเมือง” การพูด เรียกว่า “อู้คำเมือง” ถือเป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากบทเพลงที่ผู้วิจัยศึกษา เนื้อหาของบทเพลงทุกเพลงมีการใช้ภาษาคำเมืองทุกเพลง และจำแนกได้เป็น การใช้คำ การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อนการใช้สำนวน และ การใช้โวหารภาษา ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่าง ดังนี้

1.2.1 การใช้คำ ดังตัวอย่าง

ชอบมองๆ ตี๋ก้องโมงๆ สันโหย่งๆ แล้วยังโดนกำปอน ไถ่แมงแกงซ่าโดนแมงจอน ชอบไบบอนแล้วมานอนบนปาก ก้ายป่าเหยียนมาได้ป่าดู้ก ก้ายคนตุ้กมาปะคนขาก เชาวะตะหลิวมาปัปด้ามปาก กั้วคางคากซ้ามมาปะกบเต่า

นั้นเนาะ นั้นเนาะ นั้นเนาะ ชอบกินปาดะ ชอบเขะหาหา อยู่ดี เชาวะเหล็กจี้จวันเอาชอบลักเมาแล้วมา هنگักก

ชอบมองๆ ตี๋ก้องมุขๆ เก่งลูกกุยซ่าโดนมุขแ่มจิก กั้นขามหัวปัมโป้กสก แบกขอบกแล้วมาเตียวคกบวก ก้ายจียามาปะจีเมา ก้ายคนง่ามาปะคนลั่วก ชอบคนหนีมาปะคนสวก สาวหนูนวกปะจ้างขอตั้งวัน

นั้นเนาะ นั้นเนาะ นั้นเนาะ ปี่บ่าเ้าะเมาะจ้างเชาวะหากัน จิดคนเฮาดีดีเก๊าบคัน จิดเหมือนกันดีดีคั่นบ่เก๊า ชอบมองๆ ฮี ชอบมองๆ ชอบมองๆ ฮีชอบมองๆ ชอบมองๆ ฮีชอบมองๆ

(เพลง ชอบมองๆ : 4)

จากบทเพลงแสดงให้เห็นถึง การใช้คำภาษาล้านนาหรือภาษาคำเมืองค่อนข้างมาก ภาษาคำเมืองเปรียบเทียบกับภาษาไทยกลาง ได้ดังนี้

ภาษาด้านนา	ภาษาไทยกลาง	ภาษาด้านนา	ภาษาไทยกลาง
ชอบ	ชอบ	แมงแกง	แมงแกง
ชอบมองๆ	สมน้ำหน้า	แมงจอน	แมงกระซอน
คื๋อง	คื๋อง	บินปาก	เบะปาก ในที่นี้ หมายถึง ปากเจ๋อ
กำปอน	คำพร แต่ในที่นี้ หมายถึง คำค่า	ก้าย	เปื้อ
ป้าเหียน	ปลาไหล	คนคู้ก	คนจน
ป๊ะ	พบ	เซาะ	หา
คาหลิว	ตะหลิว	ปั๊	พบ
ปาก	ทัพพี	กั้ว	กั่ว
คางคาก	คางคก	เผ่า	แก่
นั้เนาะ	นั้แหละ	กั๊	กิน
ป้าเต๊ะ	ปลาสาวย	เหล็กจี	เหล็กเสียบพริก
เหงากักงก	ขี้มเศร้า	ลูกกุย	กำปั้นหรือหมัด
มุขแง้ม	ขวานที่มีแง้ม	จิก	จุด
หัวปั้มโป๊กสก	ผอมมากเหลือแต่หัว	ขอบก	ขอบ
เดี้ยว	เดิน	บวก	ปลัดควาย
จี๊ยา	คนติดยา	ขี้เมา	คนติดเหล้า
ง่าว	โง่	ลั้วก	ฉลาด
หนิม	เจียบ เรียบร้อย	สวก	ดู
จ้างขอ	ผู้ขับร้องเพลงขอ	ตังวัน	ทุกวัน
ป๊าเจ้าเมอะ	ประจวบกัน	งัด	แปลก
เฮา	เรา พวกเรา	คืดคืด	ตำแหน่ง
เก๋า	เกา	บ่	ไม่

ดึกมามื้อๆ น้ำย่อยปายแป๊ะ อึ้งฮ้องวอแหวแด่ไหนก่จ้อย อ้ายหยังบ่หันหัวอีกน้อหนึ่งน้อย
บ่ปึกมากอยปล่อยน่องกองหา

ลมจอยจ๊ากๆ ฟาฮ้องไถ่ๆ สั้นหนาวคังโนได้กำห่มผ้า คึงบ่หายหนาวสาวนอนซบหน้า กอด
หมอนไปมาห้วงหาห้วงโย

ดึกโตก็ดึก จักกิมก็ฮ้อง มันหยังมาหมองไซฮ้องไซฮื้อ นอนเหงากักงกน้อชอกหมองใจ
ตีตำอ้ายหนาวในสะท้าน

นอนๆ ลูกๆ ตู๊กล้ำอำหา ไก่ขันดั่งมานกกำจั้นบาน อ้ายอยู่ดีไหนจะใจปึกบ้าน กล่อมน่อง
เจยบานอยู่บ้านคู่เคียง

(เพลง อ้ายอยู่ดีไหน : 7)

จากบทเพลงแสดงให้เห็นถึงการใช้ภาษาถิ่นนา คือ การใช้คำ ในภาษาด้านนา
เปรียบเทียบกับภาษาไทยกลาง ได้ดังนี้

ภาษาด้านนา	ภาษาไทยกลาง	ภาษาด้านนา	ภาษาไทยกลาง
ดึก	ดึก	ย้อย	ไหลเป็นทาง
ปาย	ปลาย	แป๊ะ	ไม้จืดเพดานยืดเสา
อึ้ง	อึ้งอ่าง	ฮ้อง	ร้อง
วอแหว	จอแหว	อ้าย	พี่
ก่จ้อย	ไม่เห็น	บ่หัน	ไม่เห็น
หยัง	ทำไม	กอย	ดู
ปึก	กลับ	จ้ำ	ซ้ำ
กองหา	คิดถึง ห่วงหา รอคอย	ได้กำ	ได้แต่
คังโน	ข้างใน	ดึกโต	ดึกแก่
คึงบ่	ไม่	จั้นบาน	ขึ้นบาน
ตัก	หัก	ตูกล้ำ	ยากจนมาก
จักกิม	จิ้งจก	ตีตำ	ตั้งตา
กักงก	เหงา เศร้า	อำหา	ว่าร้อง
หมองใจ	เศร้าใจ	ดี	ที่

1.2.2 การใช้คำซ้ำ ดังตัวอย่าง

...ดึกมาม้อยๆ น้ำซ้อยปายแป่ อึ้งฮ้องวอแวแลไหนก้อย...

...ลมจวยจ๋าๆ ฟ้าฮ้องไก่อๆ สันหนาวดงโนได้ก้าหม่ฝ้า ...

(เพลง อ้ายฮ้อยดีไหนด : 7)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการใช้คำซ้ำ คือ คำว่า ม้อยๆ จ๋าๆ และไก่อๆ

ม้อยๆ หมายถึง เรือๆ

จ๋าๆ หมายถึง ซ้ำๆ

ไก่อๆ หมายถึง ไกลๆ

1.2.3 การใช้คำซ้อน ดังตัวอย่าง

...น้อยอีกหมองใจ น้อยอีกหมองใจ บ่มีไผเต้า เมื่อเป็นบ่ยอมฮักเฮา เป็นมาจู้เฮาเหมือนจู้
หมาน้อยขึ้นคอย...

...เสียดอีกเสียดใจ เสียดอีกเสียดใจ เป็นแต่เป็นว่า ใจคนบ่ใจใจนกก้า บ่นาเลยหนามาจู้หมาน้อย
ขึ้นคอย...

(เพลง จู้หมาน้อยขึ้นคอย : 5)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการใช้คำซ้อน ได้แก่ คำว่า น้อยอีกหมองใจ เสียดอีกเสียดใจ

น้อยอีกหมองใจ หมายถึง น้อยใจ

เสียดอีกเสียดใจ หมายถึง เสียดใจ

...มันหยังมาหมองใจฮ้องใจฮ้อง..

(เพลง อ้ายฮ้อยดีไหนด : 7)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการใช้คำซ้อน ได้แก่ คำว่า ใจฮ้องใจฮ้อง หมายถึง อยากร้องไห้

1.2.4 การใช้สำนวน ดังตัวอย่าง

ชอบมองๆ ตีก็องโมงๆ สันโหย่งๆ แล้วยังโดนกำปอน โล่แมงแกงซ่าโดนแมงจอน
ชอบไบบอนแล้วมานอนบินปาก ก้ายป่าเหยียนมาได้ป่าคู้ก ก้ายคนตุ้กมาปะคนยาก เซาะดาหิว
มาปัปด้ามป่าก กัวคางคากเข้ามาปะกบเต่า

นั่นเนาะ นั่นเนาะ นั่นเนาะ ชอบกินป่าเคาะ ชอบเซาะหาหา อยู่ดีๆ เซาะเหล็กจืดวันเอา
ชอบลักเมาแล้วมาเหงากักก

ชอบมองๆ ตีก็องมูๆ เก่งลูกกฤษซ่าโดนมูขี้แม่มจิก กินยาขมหัวปั้มโป้กสก แบกขอบก
แล้วมาเตียวตบววก ก้ายขี้ยามาปะขี้เมา ก้ายคนง่าวมาปะคนลั่วก ชอบคนหนีมาปะคนสวก สาว
หนูหนวกปะจ้างขอตั้งวัน

นั่นเนาะ นั่นเนาะ นั่นเนาะ ปี่ป่าเจ้าเมาะข้างเซาะหากัน จืดคนเฮาคัดคู้เกាប់คัน จืดเหมือน
กันคู้คู้คั่นบ่เก่า ชอบมองๆ ฮี ชอบมองๆ ชอบมองๆ ฮีชอบมองๆ ชอบมองๆ ฮีชอบมองๆ

(เพลง ชอบมองๆ : 4)

จากบทเพลงแสดงให้เห็นถึง การใช้สำนวน ในบทเพลงมีการใช้สำนวนค่อนข้างมาก
สำนวนและความหมายมีดังนี้

สันโหย่งๆ แล้วยังโดนกำปอน หมายถึง หวาดกลัวกับสิ่งหนึ่งอยู่แล้วยังเจอสิ่งที่
หวาดกลัวเพิ่มขึ้นอีก

ชอบไบบอนแล้วมานอนบินปาก หมายถึง คนที่ชอบสวาทแสร้งของผู้อื่นผลสุดท้าย
ต้องได้รับความเดือดร้อน เหมือนกับการกินไบบอนที่กินแล้วจะรู้สึกคันปาก ตรงกับสำนวนไทยว่า
หาเรื่องใส่ตัว หรือเอามือชุกหีบ เป็นต้น

ก้ายป่าเหยียนมาได้ป่าคู้ก หมายถึง เกล็ดคกกล้วยหรือเบือหน่ายสิ่งใดก็ได้รับสิ่งนั้น
หรือสิ่งที่ไม่ต่างกันตอบแทน

ก้ายคนตุ้กมาปะคนยาก หมายถึง เบือหน่ายสิ่งใดก็ได้รับสิ่งนั้นหรือสิ่งที่ไม่
ต่างกัน

เซาะดาหิวมาปัปด้ามป่าก หมายถึง ต้องการสิ่งหนึ่งแต่กลับได้รับอีกสิ่งหนึ่งแทน

ชอบกินป่าเคาะชอบเซาะหาหา หมายถึง หาเรื่องใส่ตัว

อยู่ดีๆ เซาะเหล็กจืดวันเอา หมายถึง หาเรื่องใส่ตัว

ชอบลักเมาแล้วมาเหงากักก หมายถึง แอบชอบเขาแต่เขาไม่ชอบต้องเศร้าเพราะไม่

สมหวัง

เก่งถูกขู่ฆ่าโดนมุขแถมจึก หมายถึง คิดว่าตัวเองเก่งโดยใช้กำปั้นหรือหมัดแต่กลับ
ถูกคู่ต่อสู้ใช้อาวุธได้รับความรุนแรงหนักขึ้นไปอีก

ก๊วคงคากเข้ามาปะกบเผ่า หมายถึง ก๊วคงคายังพบกับสิ่งที่น่ากลัวยิ่งกว่า

ก๊วยซี้ยามาปะจ้มา หมายถึง พบเจอสิ่งที่ไม่ดีพอๆกัน

ก๊วยคนง่าวมาปะคนลั่วก หมายถึง พบเจอสิ่งที่ตรงกันข้ามกัน

ชอบคนหนีมาปะคนสวก หมายถึง ได้รับในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่อยากได้

สาวหนูหนวกปะจ้างขอ หมายถึง คน หนูหนวกพบกับผู้จับขอ ผู้จับขอจะจับขอ

ไพอะอย่างไรรู้เรื่องเพราะหนูไม่ได้ยินเสียง เปรียบได้กับสำนวน หัวล้านได้หัว ดาบอดได้แว่น
เป็นต้น ซึ่งหมายถึง การได้รับสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์กับตน

ปี่ป่าเจ้าเมาะจ้างเซาะหากัน หมายถึง สมน้ำสมเนื้อกัน (เหมาะสมกัน)

คึดคึดเก่าบ่คั้น คึดคึดคั้นบ่เก่า หมายถึง ทำในสิ่งที่ไม่ตรงเป้าหมาย

น้อยอกหมองใจ น้อยอกหมองใจบ่มีไผเค้า เมื่อเป็นบ่ยอมฮักเฮา เป็นมาจุเฮาเหมือนจืหมา
น้อยขึ้นคอย...

(เพลง จืหมาน้อยขึ้นคอย : 5)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึง การใช้สำนวน “จืหมาน้อยขึ้นคอย” มีความหมายว่า หลอกให้
เชื่อใจ แล้วก็ทิ้งไป

...ฮันจ๊กกิมได๋อยู่ดีเฝ้า ไอ้อันิจาถึงกาลเวลาจ๊กกิมเปลี่ยนดี...

(เพลง จ๊กกิม : 27)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึง การใช้สำนวน “จ๊กกิมเปลี่ยนดี” มีความหมายเหมือนกับ
สำนวนจิ้งจกเปลี่ยนสี เพราะจ๊กกิม หมายถึง จิ้งจก ซึ่งหมายถึง คนที่เปลี่ยนความคิดจิตใจและทำที่
ไปตามสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่เพื่อผลประโยชน์แก่ตน

...อุ้อฮื้อเป็นฮักยกหว้ง อุ้อฮื้อเป็นจังก่าคว อุ้อฮื้อไปฮื้อเสี่ยเที้ยว อุ้อฮื้อควฮื้อได้ผล อุ้อฮื้อกฮื้อไป
เตื่อะ...

(เพลง อุ้อฮื้อเป็นฮัก : 37)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึง การใช้สำนวน “ผู้ซื้อเป็นฮักยากหวัง ผู้ซื้อเป็นจังกำเคว” หมายถึง พุดให้คนอื่นรักเป็นเรื่องยาก แต่ถ้าพุดให้คนชังเป็นเรื่องง่าย

คนเฮยามจ้องฮยังมันตึงบตี คนเฮยามมีขี้เสอะยังคมว่าหอม คนเฮยามแยมปากแหม้ม
แถมหมองต้องยอม เหมือนดอกตะตอมจะฮ้อมมันหอมจะใด

(เพลง จ้างมันเคอะ : 6)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึง การใช้สำนวนถ้านา ดังนี้
คนเฮยามจ้องฮยังมันตึงบตี หมายถึง คนเราเวลากลียดกันทำอะไรก็ไม่ดีไปหมด
คนเฮยามมีขี้เสอะยังคมว่าหอม หมายถึง คนเราขามีเงินมีทองอะไรก็ดีไปหมดถึงที่น่า
ขยะแขยง มีกลิ่นเหม็นก็ยิ่งว่าหอม

คนเฮยามแยมปากแหม้มแถมหมองต้องยอม หมายถึง คนเราขามั่นไรทุกอย่างก็ต้องยอม

1.2.5 การใช้โวจณภาษา ดังตัวอย่าง

...จะใจแ่ๆ ตีกะหลกปักปักเตอะหนา ป้อแคว่นข้านี้เป็นจาวนา บมีควายแ่แล้วหนาข้า
จะเยยะจะใด ตีกะหลกปักปักเตอะหนาฯ

(เพลง ป้อแคว่นเฮย : 31)

จากข้อความแสดงถึงการใช้ภาษาแบบโวจณภาษา คือ การใช้สัญลักษณ์ ตีกะหลก
คนถ้านาใช้กะหลกในการสื่อสารถึงกันในกลุ่มชนหรือหมู่บ้าน เป็นการส่งสัญญาณทางอากาศ ซึ่ง
จะได้ยินพร้อมกันทั่วทั้งหมู่บ้านในคราวเดียวกัน จะใช้ในกรณีที่เป็นเหตุฉุกเฉิน กะหลกจะทำด้วย
ไม้ไผ่เจาะให้มีช่องเสียง หรือทำด้วยไม้เนื้อแข็งขุดเจาะให้มีโพลงเสียง

1.3 อัตลักษณ์ด้านอุปนิสัย

1.3.1 ด้านความมีน้ำใจ ดังตัวอย่าง

เมืองเอื่องงามคนงามน้ำใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส จุ่มใจใฝ่ถ้อยหาอิง จุ่มเย็นเป็นดีเป้งพิง ทั้ง
ชายทั้งหญิงฮักจริงฮักยิ่งเมืองเหนือ

(เพลง แอ้วเมืองเหนือ : 2)

จากข้อความแสดงให้เห็นว่า คนล้านนาเป็นคนที่มีความมีน้ำใจ ยิ้มแย้มแจ่มใส

1.3.2 ด้านความจงรักภักดี ดังตัวอย่าง

เขาอยู่แปดคอย มีฮึดฮอยเป็นค้ำของไท มีป้อหลวงไทยเป็นป้อไ้ยิ่งใหญ่เทียมฟ้า
เขาต่างยกย่อง เสร้าบึงได้เป้งแต่เจ้า คุณเป็นสันฟ้า ขากจะหาไผมาเหมือนได้
หมู่จาวเขาฮ้างไหววอน เทพบันปอนฮือเป็นสุขใจ ฮือเป็นเป็นฮ่มโพธิ์ฮ่มไทร แผ่นบุญ
ไวรื้อยพันหมื่นปี

(เพลง อยู่แปดคอย : 3)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึง คนล้านนา ไม่ว่าจะอยู่บนพื้นราบหรือบนดอย ถึงแม้จะมี
จารีตประเพณีแตกต่างกัน แต่ก็มี ความจงรักภักดีพระเจ้าอยู่หัววงศ์เดียวกัน

1.3.3 ความสามัคคี ดังตัวอย่าง

หมู่เฮาหมู่เฮาจาวเหนือ เขาต่างฮักเครือเจื้อจ้าวหมู่เฮา ถึงจะอยู่ถิ่นแดนแคว้นใด ถึงจะอยู่
ถิ่นแดนแคว้นใด เฮาฮักกันเฮาหันใจ เฮาฮู้ใจในหมู่เฮา

ฮ่วมงานบุญสุนทานทุกบ้านงานปอย ฮ่วมฮึดฮอยฮักฮือหมู่เฮา ประเพณีทุกปีดีเด่น
วัดวาฮ่มเย็นสมเป็นดีเป้งหมู่เฮา บ้านเมืองของเฮางามดี สมเป็นเมืองดีฮักแห่งหมู่เฮา

(เพลง หมู่เฮา : 8)

จากข้อความแสดงให้เห็นว่า คนล้านนา คือ มีความรักความสามัคคีกันเพราะเป็นคน
ท้องถิ่นเดียวกันมีเชื้อชาติคนล้านนาด้วยกัน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนแห่งใด ก็มีความเห็นใจกัน มีน้ำใจ
ไมตรีต่อกัน ร่วมทำบุญสุนทานทุกบ้านเวลามีงานฉลองตามประเพณี ร่วมกันรักษาจารีตประเพณี
ที่ดีงาม

หมู่เฮาจาวเหนือเจื้อจ้าวหมู่เฮา อย่าฮื้อใครเขาถูกลูเฮาได้ เฮาจากเมืองเหนือมาไกลแสน
ไกล เฮาฮักกันไว้ฮ่วมใจผูกพัน เงินปี้เงินน้องเป็นอนพ้องเงินเถิด ในเมื่อเฮาเกิดฮ่วมถิ่นเดียวกัน เฮา
ฮักกันไว้ จัวยกันสร้างสรรค์ ประเพณีเฮานั้นอย่าฮื้อมันเสื่อมคลาย

(เพลง สักคี่ศรีสาวเหนือ : 9)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงลักษณะของคนล้านนา คือ คนล้านนาจะรักกันไม่ว่าจะ ไปอยู่
ที่ไหนแห่งใด เมื่อรู้ว่าเป็นคนล้านนาเหมือนกัน ก็จะมีน้ำใจต่อกัน ช่วยเหลือกัน ตลอดจนร่วมกัน
รักษาประเพณีที่ดีงามไม่ให้สูญหาย

1.3.4 ความกตัญญู ดังตัวอย่าง

...จั้นฟองเลขอยู่กับฮื้อมันแสนลำบาก ยังมาเถียรใจป้อแม่มาพราด จากไปบ่หวนคืนมา
เยยะไฮเยยะสวน บุคดินกุ่มถ่าน ฟองเอากูอย่าง ฮับจ้างซักเสื้อซักผ้า เขาหาเงินทองเลี้ยงฮื้อเพื่อหวัง
บูชา มีวันหนึ่งนั้นตุ้ใจได้ว่าแม่ฮื้อเป็นมาปวยไซ้

(เพลง น้ำใจจั้นฟอง : 28)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึง ความกตัญญูกตเวทีของคนล้านนา คือ คนล้านนาจะได้รับ
การอบรมสั่งสอนให้เป็นคนมีความกตัญญูรู้คุณตั้งแต่เด็กมาชั่วลูกชั่วหลาน

1.4 อัตลักษณ์ของสตรีล้านนา

สตรีล้านนาจะประพฤติกรรมอยู่ในกรอบประเพณี เชื้อฟังในการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่ ปู่
ย่า ตา ยาย ในเรื่องความเป็นกุลสตรี ความเป็นแม่บ้านแม่เรือน รักศักดิ์ศรีของความเป็น
ลูกผู้หญิง ไม่ใจง่าย รักนวลสงวนตัว การเลือกคู่ครอง มีความอ่อนน้อม อ่อนโยน และเป็นกุลสตรี
ที่น่าชื่นชม ซึ่งสามารถวิเคราะห์อัตลักษณ์ของสตรีล้านนาได้ ดังนี้

1.4.1 ด้านการเชื่อกันง่าย ดังตัวอย่าง

สาวเหนือ สาวเหนือ อย่าไปหลงเงื่อนน้ำกำคนง่าย ปากเป็นแต่หวานแต่ใจเป็นฮ้าย
 พลาดหวังไปแล้วเขาจะเสียตาย ตัวอย่างมีหลาย ดังเช่นบัวบาน

(เพลง สักดีศรีสาวเหนือ : 9)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึง การอบรม สั่งสอน ตักเตือน ในเรื่องของการไม่หลงเชื่อใคร
 ง่ายๆ เพราะหากพลาดหวังไปก็จะได้รับความเสียใจ ความผิดหวัง ดังตัวอย่างสาวบัวบานที่มี
 ตำนานเรื่อง การผิดหวังจากความรัก จนต้องสังเวยชีวิตด้วยการฆ่าตัวตาย

1.4.2 ด้านความรักสักดีศรี ดังตัวอย่าง

เป็นดั่งน้อยใจเต็น่า กำเป็นนินทาถูถูกดูแควน หาว่าสาวเหนือใจง่ายทั่วแดน โอ้ยมันบ่แม่น
 เหมือนกันไปหมดเน้อเจ้า..

(เพลง เสียงครวญจากสาวล้านนา : 19)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า สตรีล้านนา มีความรักสักดีศรี แต่ก็มักจะถูกกล่าวขานว่า
 ใจง่าย ขอมเสียดสักดีศรีของลูกผู้หญิง ซึ่งก็อาจจะมีบ้างที่ยอมเสียดสักดีศรีแต่ก็ไม่ใช่ทุกคน ที่เป็น
 เช่นนั้นอาจเป็นเพราะมีความจำเป็น เช่น ความยากจน จึงขอมเสียดสักดีศรี

1.4.2 ด้านการเลือกคู่ครอง ดังตัวอย่าง

ข้าเจ้าเป็นสาวเชียงใหม่ แหมบ่เต้าใดก็จะเป็นสาวแล้ว ตั้งวันมีบัวมาแ่อว มาอู้ม่าแซว
 เป็นคนหละปูน ข้าเจ้าจะเลือกเอาไผ อ้ายบ่าวเจียงฮายจื้อแก้วมาดูน อ้ายก้องคนแป๊ะเข้ตุ๋น อ้ายคำ
 อ้ายมูล อ้ายสมอ้ายมี

(เพลง สาวเชียงใหม่ : 17)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการมีคู่ครองของสตรีล้านนา คือ แบบแผนการเลือกคู่ครอง
 ของสตรีล้านนานั้น เมื่อใดเป็นสาวจะมีหนุ่มๆ มาเที่ยวหาที่บ้าน โดยอยู่ในสายตาของพ่อแม่ เมื่อมี

หนุ่มๆ มาเที่ยวหาหลายคนก็จะเลือกคนที่ดี คนที่เหมาะสมที่สุดมาเป็นคู่ครอง แสดงถึงการมีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกคู่ครอง

เป็นสาวอายุสาวสี่ โป๊ยวัยสาวจี๊มาแปดปี๊าย หัวใจดวงนี้วุ่นวาย เพราะมีบ่าวมาขอเคียงกาย ป้อจายมาหมายหลายคน หนึ่งอ้ายป็นลูกจายลุงสี่ มาอยู่ถึงวันไอย์เฮากั้วสี่ หน้าตาชอบกนก็วับเต้ากั้น อ้ายดีหงอกเป็นตุ๊กเต้ว่า อ้ายบุญมาจัดเหล้าตั้งวัน ซ้าอ้ายสมนั้นคนปากเว่อ จ้าดหน้าจะเออเฮาก่อยเจอกัน

ป้อจายตีมาอู้แอ่ว ตรอบหมดแล้วบ่อยู่ในเกณฑ์ หัวใจบ่ก็คิดเอียงเอน หน้าตาบ่หล่อเหลากรรมเวร อีป้อเคียวเจ๊ยหลายวัน ว่าอ้ายทาถูกจายลุงจั้น ฮูบฮ้างก็ดีหน้างามถูกใจ มาขอมาหมั้นไอย์เฮาคูักใจ อ้ายทาเป็นเล่นฟ้าวันคำ ซ้าเข้ดามันตั้งบ่ไหว เลือกแฟนดีเป็นคิก้อย่าง กั้วได้ป้อฮ้างจะเยี่ยจะไค

(เพลง เลือกเฟ้น : 41)

จากบทเพลงแสดงให้เห็นถึง การมีคู่ครองของสตรีล้านนา สตรีล้านนาจะเติบโตเป็นสาวอายุ 15 ปีขึ้นไป พ่อแม่ก็จะอนุญาตให้หนุ่มๆ มาเที่ยวหาที่บ้าน เพื่อเลือกเป็นคู่ครอง ซึ่งสตรีวัยนี้จะเรียกว่า สาวจี๊ แต่จากข้อความนี้จะเห็นว่าเป็นสตรีล้านนาที่พ้นวัยสาวจี๊ไปแล้ว แต่ถึงแม้จะพ้นวัยสาวจี๊ไปแล้ว การเลือกคู่ครองของสตรีล้านนาก็ยังเป็นการเลือกคู่ครองแบบเดิมคือหนุ่มๆ จะมาเที่ยวหาที่บ้านเพื่อให้ฝ่ายสตรีล้านนาเลือกเป็นคู่ครอง และหนุ่มๆ ก็มาเที่ยว มาให้เลือก ก็จะเป็นหนุ่มที่พ้นวัยหนุ่มน้อยไปแล้ว และอาจมีที่ตำหนิ เช่น ไม่หล่อ ยากจน ชอบดื่มสุรา เล่นการพนัน เป็นต้น

1.5 อัตลักษณ์ด้านการประกอบอาชีพ

คนล้านนาส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม คือ ทำนา ทำไร่ ทำสวน การทำนาของคนล้านนาจะปลูกข้าวเหนียวกันเป็นส่วนใหญ่ เพราะคนล้านนาบริโภคข้าวเหนียว นอกจากทำนาแล้วยังปลูกพืชไร่อื่น ๆ เช่น หอม กระเทียม ถั่ว ยาสูบ เป็นต้น อาชีพทำสวนเป็นอาชีพที่นิยมกันมากของคนล้านนา โดยเฉพาะการทำสวนลำไย และลิ้นจี่ นอกจากนี้คนล้านนายังประกอบอาชีพอื่นๆ เพื่อเป็นอาชีพเสริมจากการทำการเกษตร หรือบางครั้งรอบจรัก็ประกอบเป็นอาชีพหลักไปเลย คือ อาชีพค้าขาย อาชีพเผาถ่าน อาชีพรับจ้าง อาชีพแกะสลัก เป็นต้น ดังนี้

1.5.1 การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังตัวอย่าง

...ในเมื่อเป็นนั้บสู้สึกตัว ถ้าไปจนดองัว กะลึงสู้ตัวชักวัน

(เพลง จิงบ่าวรถเครื่อง : 15)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการประกอบอาชีพ เกษตรกรรมของคนล้านนา คือ ในบทเพลงกล่าวถึง คำว่า “ดองัว” ซึ่งดองัวของชาวล้านนา คือ พาหนะเกวียนที่ใช้ในการขนส่ง ผลผลิตจากเรือกสวนไร่นามาเก็บไว้ยังบ้านเรือน

...เยีะไฮ่เยีะสวน ขุดดิน กุมถ่าน ฟองเอากู้อย่าง ฮับจ้างชักเกลือชักผ้า...

(เพลง น้ำใจจันทอง : 28)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการประกอบอาชีพของคนล้านนา ได้แก่ อาชีพเกษตรกรรม

1.5.2 การประกอบอาชีพเผ่าถ่าน ดังตัวอย่าง

...เยีะไฮ่เยีะสวน ขุดดิน กุมถ่าน ฟองเอากู้อย่าง ฮับจ้างชักเกลือชักผ้า...

(เพลง น้ำใจจันทอง : 28)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการประกอบอาชีพของคนล้านนา ได้แก่ อาชีพเผ่าถ่าน

1.5.3 การประกอบอาชีพรับจ้าง ดังตัวอย่าง

...เยีะไฮ่เยีะสวน ขุดดิน กุมถ่าน ฟองเอากู้อย่าง ฮับจ้างชักเกลือชักผ้า...

(เพลง น้ำใจจันทอง : 28)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการประกอบอาชีพของคนล้านนา ได้แก่ อาชีพรับจ้าง

1.5.4 การประกอบอาชีพค้าขาย ดังตัวอย่าง

แม่อยู่บ้านนอกบ้านนา ขายผักขายป้าอยู่ภาคเก้าจำเอย...

(เพลง อีเอ๋ยลูกแม่ : 16)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการประกอบอาชีพของคนล้านนา คือ อาชีพค้าขาย ขายผักขายปลาในตลาด

1.5.5 การประกอบอาชีพแกะสลัก ดังตัวอย่าง

...สาวแกะสลักผักแต่ ถ้าอายฮักแน่น้องก็แน่ตอบฮับ อยู่ด้วยกันเก็บเงินไว้นักๆ อยู่ด้วยกันเก็บเงินไว้นักๆ ตั้งโง่งงานแกะสลัก แป้งคู้ไม้สักส่งขายฮ่องกง

(เพลง สาวแกะสลัก : 20)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงการประกอบอาชีพของคนล้านนา คือ อาชีพแกะสลักไม้

1.6 อัตลักษณ์ด้านสถานที่

ดินแดนล้านนาประกอบด้วย 8 จังหวัด ในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำปาง ลำพูน พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน แต่ละจังหวัดมีความเป็นล้านนาคำรงอยู่อย่างชัดเจน ไม่ว่าด้านวิถีชีวิตของผู้คน วัฒนธรรม ประเพณี สถานที่สำคัญ ตลอดจนสถานที่ท่องเที่ยว ที่แสดงความเป็นอัตลักษณ์ของสถานที่ในดินแดนล้านนา ดังตัวอย่าง

เมืองพระลอวัดจ้อฮ้องเรื่อง พระบาทมิ่งเมือง เมืองเป้งามแต่เชยมิไจ้
 แอ่วเมืองน่านล่องลำน้ำน่าน แก่งหลวงตระการชานชาโขดหินน้อยใหญ่
พระธาตุเจ้าแห่งเจ็ญใจ สุขใจซึ่งใจไหว้พระเป็นศรี
 เวียงละกอนนครเขลางค์ รถม้าลำปางนั่งพลางนึกเพลิดเพลินดี
ถ้ำงามผาไทก็มีหินย้อยงามดี สวยคือน้ำตกคาดเมย
 ไปสุดเหนือถึงเขตแม่สาย ไปแอ่วเจียงฮายสายน้ำแม่กกหลังเลย
เจียงแสนแดนแคว้นแก่งมดั่งเกย ฟ้าชุ่มลมเจยไผ่เกยไปแล้วม่วนใจ
 ถิ่นพะเยาเมืองงามเหมือนแก้ว แอวกว้านพะเยา พระเจ้าตนหลวงต้นใหญ่

สาวงามนามดอกคำใต้ คิใจจิดใจจะไ้บอกขาน

เมืองหละปูนลำปูนโสกา สวยงามวัดวาญ่าวัดเก่าบ้านปาง

แอ้วสาวผู้สาวป้าซาง สมก่าคนอ้างลำอาจเหมือนอย่างนางฟ้า

เมืองหมอกครึ่มคือแม่ฮ่องสอน มีมานคอยช้อน ช้อนแหลมสลับเหลี่ยมผา

มีจ้างหลายวัดเก่าหมายศรัทธา เหมือนแร่พนาเงินคาเอื่องแะเอื่องคอย

สาวงามงานแห่งงานปอย แอ้วคอยฮักคอยสุเทพภูผิงค์

(เพลง แอ้วเมืองเหนือ : 2)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา สถานที่ท่องเที่ยวใน จังหวัดต่างๆ และสัญลักษณ์ของจังหวัด ได้แก่ จังหวัดแพร่ มีวัดพระธาตุช่อแฮ จังหวัดน่าน มี แก่งหลวง วัดพระธาตุแช่แห้ง จังหวัดลำปาง มีรถม้าถ้ำผาไทย น้ำตกตาดเหมย จังหวัดเชียงราย มีอำเภอเชียงแสนที่ได้ชื่อว่าเป็นเมืองเก่า จังหวัดพะเยา มีกว๊านพะเยา วัดพระเจ้าตนหลวง สาวงาม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดลำพูน มีวัดบ้านปาง สาวงามอำเภอป้าซาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เมือง หมอกครึ่ม มีช้างเป็นจำนวนมาก เหมือนแร่ คอกเอื่องแะเอื่องคอย และจังหวัดเชียงใหม่ ในบท เพลงกล่าวถึงคอยสุเทพ ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งวัดพระธาตุคอยสุเทพ สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา

...ลืมสาวป้าซางอยู่อย่างคนเหงาเฝ้าซำไร น้อยใจตุ้กใจไ้ไ้ก็บ่มอง

บ้านปาง บ้านนางข้าวน้อย บ้านแหลม มันแสนวังเวง ฟ้าเปล่งเดือนแจ่มแต่ใจมืดหมอง
พระบาทตากผ้าปูผาผลบุญของคุณคุ้มครอง แล้วยังกลับต้องจ่มฮ้องอำหา...

(เพลง อ้ายบ่ลืมเตี๋ย : 10)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงสถานที่หมู่บ้านและสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา คือ บ้านป้าซาง บ้านปาง บ้านนางข้าวน้อย บ้านแหลม และวัดพระบาทตากผ้า เป็นชื่อหมู่บ้านและชื่อวัด ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดลำพูน

1.7 อัตลักษณ์ด้านอาหาร

คนล้านนา รับประทานข้าวเหนียวเป็นหลัก กับข้าวก็จะหาจาก สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ไข่ หมู เนื้อ ปลา ที่สำคัญคือผักพื้นบ้าน ที่ได้จากธรรมชาติ ทั้งผักป่า และผักริมรั้ว อันเป็นส่วนประกอบที่ขาดไม่ได้ อาหารที่ถือเป็นอัตลักษณ์ ได้แก่ ลาบ หลู้ ไข่ฮั่ว แกงฮังเล แกงอ่อม

แกงโหะ ผักกาดจอบ แคมหนู น้ำพริกอ่อง และอาหารที่ห้องมีประจำ ทุกครัวเรือน ได้แก่ “ถั่วเน่า” เป็นต้น ดังนี้

1.7.1 ข้าวเหนียว (ข้าวเหนียว) ดังตัวอย่าง

ลูกจาวเหนียวเจือเฮาข้าวเหนียวแน่นเหนียว ต่างกลมเกลียวกันไว้ในหม้อเฮา...

(เพลง หม้อเฮา : 8)

จากข้อความแสดงให้เห็นว่าอาหารของคนล้านนา คือ ข้าวเหนียว ข้าวเหนียวเป็นอาหารหลักของคนล้านนา เวลาต้อนรับอาหารคนล้านนาจะมีกับข้าวที่เป็นอาหารพื้นเมือง นำมาต้อนรับกับข้าวเหนียว

1.7.2 ข้าวจี๋ ดังตัวอย่าง

...ไผ่ผ้องอยากตุ๊กกินข้าวจี๋ไฟ...

(เพลง เสียงครวญจากสาวล้านนา : 19)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงอาหารของคนล้านนา ข้าวจี๋ ซึ่งเป็นของกินเล่นอย่างหนึ่งของชาวล้านนา จัดอยู่ในประเภทอาหารที่มีวิธีการทำแบบปิ้งหรือย่าง เป็นอาหารที่รับประทานได้ทั้งเด็กและผู้ใหญ่

1.7.3 ถั่วเน่าเมอะ ดังตัวอย่าง

ถั่วเน่าเมอะ ถั่วเน่าเมอะ ถั่วเน่าเมอะๆ กลิ่นมันแรงไปหน่อย ก้อยๆ ก้อยๆ กับข้าวเหนียว ห่อเดียวบาทเดียว เกี้ยวพริกหนุ่มกับดวยก็ตำ ปั่นข้าวเหนียวฮ้อนๆ ถั่วเน่าเมอะก็ยกมาตำ กินซักกำ สองกำ ตำटनाอาหารพื้นเมือง

(เพลง ถั่วเน่าเมอะ : 30)

จากข้อความพบอัตลักษณ์ด้านอาหารของคนล้านนา คือ ถั่วเน่าเมอะ ซึ่งคนล้านนานิยมกินกับข้าวเหนียว

1.8 อรรถลักษณะด้านดนตรี

ดนตรีของล้านนา เป็นดนตรีพื้นบ้านที่ชาวบ้านสร้างสรรค์ขึ้นด้านการร้องหรือบรรเลง โดยชาวบ้านและชาวบ้านด้นกันเป็นผู้ฟัง ดนตรีล้านนา ประกอบด้วยเครื่องดนตรี คือ เปียะ สะล้อ ซึง ขลุ่ย ปี่ พิณ กลองพื้นเมือง ดนตรีและการละเล่นก็จะมียังดนตรีที่เรียกว่า วงสะล้อ ซอ ซึ่ง ส่วน การขับร้อง ได้แก่ การจ้อย และการขอ ดังตัวอย่าง

เสียง ซึง สะล้อ จ้อยขอ เสียงพิณ คู่กับแดนดินของเวียงเจียงใหม่สาวเจ้าควรภูมิใจ บ่ลืม
ว่าเฮาลูกแม่ระมิงค์

(เพลง ล่องแม่ปิง : 21)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงดนตรีของคนล้านนา คือ เครื่องดนตรีล้านนา ได้แก่ ซึง สะล้อ พิณ และการขับร้อง คือ จ้อย และขอ

ตอนที่ 2 บทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งคำเมือง

เพลงลูกทุ่งคำเมือง เป็นเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในชนบท เพลงลูกทุ่งคำเมือง เป็น เพลงที่สะท้อนวิถีชีวิต สภาพสังคมอุดมคติและวัฒนธรรมของคนในชนบท โดยมี ท่วงทำนอง คำร้อง สำเนียง และลีลาการร้องการบรรเลงที่เป็นแบบแผน มีลักษณะเฉพาะซึ่งให้ บรรยากาศ ความเป็นลูกทุ่งคำเมือง จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของเพลงลูกทุ่งคำเมือง ที่ขับร้อง โดย ออบเชย เวียงพิงค์ จำนวน 43 เพลง พบว่ามีบทบาทหน้าที่สำคัญตามประเด็นต่อไปนี้

1. บทบาทหน้าที่ด้านการอธิบายกำเนิดอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรม

กลุ่มชนที่อยู่ร่วมกัน ย่อมมีแบบแผนพฤติกรรม กิจกรรม พิธีกรรมที่ปฏิบัติเช่นเดียวกัน ซึ่งเรียกว่าเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มชน สังคมชนบทจากบทเพลงลูกทุ่งคำเมืองเป็นสังคมที่บ่งบอก อัตลักษณ์ของกลุ่มชน ดังนั้นเพลงลูกทุ่งคำเมืองจึงมีบทบาทหน้าที่ในการอธิบายกำเนิดและ อัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรมของกลุ่มชน เพื่อให้คนรุ่นหลังได้รับรู้ ตระหนัก และเห็นคุณค่า สืบต่อไป ดังตัวอย่าง

แอ่วเจียงใหม่เมืองงามยิ่งใหญ่ เล่นน้ำปีใหม่...

(เพลง แอ่วเมืองเหนือ : 2)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า การเล่นน้ำปีใหม่ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของ ประเพณีปีใหม่เมือง

แอ่วเจียงใหม่เมืองงามยิ่งใหญ่ ...ได้ผอกระถางไหลลอย

(เพลง แอ่วเมืองเหนือ : 2)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า การลอยกระถาง เป็นกิจกรรมหนึ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของประเพณี ลอยกระถาง

ปีเก่าล่วงไปแล้ว ปีใหม่แก้วก็มาขอมาเติม ประเพณีปีใหม่เมืองเฮา ทั้งหนุ่มเฒ่าเฮาล้วน ร่าเริง ต่างก็แห่ฟ้อนรำตามใจ ตำราเจริญเรียงร่วมกันเล่นน้ำ

ทำบุญปล่อยนกปล่อยปลา ต่างไปผู้วัดวาปากันพึ่งเทศน์ธรรม คัมคำผละบุญอุ้นใจ ร่วมงาน บุญสุหนาทนทำดี ประเพณีขนทรายทั่วไป ได้แอ่วม่วนใจได้ผละบุญนำ

คำหวัคนเฒ่าคนแก่ คุณป้อคุณแม่ เกยเลียงเฮามา ครุท้อบรมวิชา ขอไปสุมาไหว้สาความดี
(เพลง แอ่วปี่ใหม่เมือง : 12)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า มีการปฏิบัติกิจกรรมตามประเพณีปี่ใหม่เมือง ซึ่งแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของประเพณี ได้แก่ ฟ้อนรำ การเล่นน้ำ การปลอญกปลอญปลา การฟังเทศน์ ฟังธรรม การขนทรายเข้าวัด และการคำหวัคนเฒ่าคนแก่ พ่อแม่ ครูบาอาจารย์

ปี่ใหม่เหมืองเฮากมาถึงแล้วน้อ คำหวัแม่ป้อป้าลุงอู๋เฮาดีกว่า ประเพณีบ่าเก่าของเฮาสืบมา
เข้าวัดเข้าวักคักบาตรทำบุญ

ปี่ใหม่เหมืองเฮากมาถึงแล้วน้อ งานตึงคอกแก้วมตึงคอกหางนกยูง ชุดผ้าเหมืองเฮากปากัน
นุ่ง กำนันสะหลุงน้ำส้มป่อยไปคำหวั เป็นปิ่นปอนเฮาก้อมือไหว้ เย็นอกเย็นใจอาญ่มั่นขวัญฮิ้น
อยู่ดีกินดีดิงขามนอนขามคั่น ใจบานใจจิ้นปิ่นใหญ่ปิ่นสูง

(เพลง คำหวัปี่ใหม่ : 13)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า มีการปฏิบัติกิจกรรมตามประเพณีปี่ใหม่เมือง ซึ่งแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของประเพณี ได้แก่ การคำหวั พ่อแม่ ลุงป้า ปู่ย่า ตายาย โดยพิธีกรรมในการคำหวั จะใช้ภาชนะที่เรียกว่าสะหลุง ใส่น้ำขมิ้นส้มป่อยไปคำหวัผู้ใหญ่ การทำบุญตักบาตร การแต่งกายของคนล้านนา คือ ช่วงเทศกาลปี่ใหม่เมืองคนล้านนาจะแต่งกายด้วยชุดผ้าพื้นเมือง

ปี่ใหม่บ้านเฮาปี่นี้ ม่วนเหลือกูปี่ตีผ่านผ่านมา คนเมืองเฮาม่วนแต่ม่วนว่า ตักน้ำคักทำเอามา
ฮดกัน ยืมเข็มเบิกบานแจ่มใส เหวไปตางไหนก็ม่วนกั๊น รำวงครั้นเครง เฮาส้องเพลงดวยกั๊นหละ
อ่อนเอาน้ำมาฮด เฮาเปี้ยะหมคกั๊นจ้งมัน

ปี่ใหม่บ้านเฮาปี่นี้ เฮาม่วนกันดืบมีเสียบเหงา ความผิดหวังในใจของเฮา ฮื้อปี่เก่ามันปาละไป
คำหวัป้อแม่ของเฮา คนแก่คนเฒ่าตี้เป็นห่วงโย กำเป็นปิ่นปอน ปาฮื้อเฮาจิ้นใจ

(เพลง ปี่ใหม่บ้านเฮา : 29)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า ประเพณีปี่ใหม่เมือง กิจกรรมปฏิบัติที่แสดงอัตลักษณ์ของประเพณี คือ การเล่นน้ำ(อาบน้ำมาฮด) การรำวง และการคำหวัพ่อแม่ คนแก่คนเฒ่า

...ในวันนี้เป็นแห่ครัวตาน

มาฟังเจ้าเตุธรรม มาละวันละกรรม นั่งฟังซักกำว่นล้ากำหวาน มาๆ ฮ่วมบุญ ฮ่วมตาน
 จาวพุทธด้วยกันตั่งบ้าน มาจ้วยกันจัดงานปอยหลวง มีแล้วตานก็จั้นทรวง มาฮ่วมบุญกุศลเอาไว้
 มาๆ ฮับศีลฮับปอน กอยสาวงามจ้างฟ้อน กว่าจะกอยเป็นจีบอกไฟ มีตั้งแม่ฉิ่ง ป้อจายทุกคน
 มีโจกมีใจ หน้าแจ่มใสบ่มีหม่นหมอง มีสวดคำเอาใส่ของบาตรปอยหลวง...

(เพลง ปอยหลวงวัดเสา : 42)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า ประเพณีปอยหลวง มีกิจกรรมปฏิบัติที่แสดงอัตลักษณ์ของ
 ประเพณี คือ การแห่ครัวตาน การทำบุญ การฟังเทศน์ฟังธรรม การฟ้อน และการจุดบอกไฟ

2. บทบาทหน้าที่ด้านการเป็นกระบอกส่งให้เห็นวัฒนธรรม

เพลงเป็นภาษาที่สนลักษณะที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรม เช่น อาหาร การแต่งกาย ภาษา
 ศิลปะ อารมณ์ของของกลุ่มชน ของชาติ นอกจากนั้นยังปลูกฝังค่านิยม และสร้างทัศนคติของคนใน
 สังคมด้วย ดังนี้

2.1 ด้านอาหาร ดังตัวอย่าง

ลูกจาวเหนื่อจ้อเฮาข้าวนี้แน่นเหนียว...

(เพลง หมูเสา : 8)

จากข้อความนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของเพลงด้านการเป็นกระบอกส่งให้เห็นวัฒนธรรม
 ด้านอาหาร คือ คนล้านนาจะรับประทาน ข้าวเหนียวเป็นอาหารหลัก

...ข้าเข้ามาบั้งชอบกินลาบคิบ ใส่รองเท้าข้างซ้ายเบอร์ห้า มาผ่อดังขวเป็นใส่เบอร์สิบ
 คนอะหยั่งชอบกินลาบหมู ถ้าเยยะเป็นหลู้เป็นกั๊ยดีคิบ

(เพลง ลูกยาทิพย์ : 26)

จากข้อความนี้แสดงถึงวัฒนธรรม ด้านอาหารของคนล้านนา คือ คนล้านนานิยมกินลาบ
 และหลู้หมู และชอบกินคิบๆ ซึ่งเรียกว่า ลาบคิบ และหลู้คิบ

ถั่วเน่าเมอะ ถั่วเน่าเมอะ ถั่วเน่าเมอะๆ กลิ่นมันแรงไปน้อย ก้อยๆ กุ้ยกินกับข้าวเหนียว
ห่อเดี๋ยวบาทเคี้ยว เกี้ยวพริกหนุ่มกับตวยก็ดำ ปั่นข้าวเหนียวฮ้อนๆ ถั่วเน่าเมอะก็ยกมาดำ กินซักกำ
สองกำ ลำเต้หน่าอาหารปิ่นเมือง

(เพลง ถั่วเน่าเมอะ : 30)

จากข้อความนี้แสดงถึงวัฒนธรรม ด้านอาหารของคนล้านนา คือ คนล้านนานิยมกินถั่ว
เน่าเมอะ และกินกับข้าวเหนียว

2.2 ด้านดนตรี ดังตัวอย่าง

เสียงซึงสะล้อ จ้อยซอเสียงพิน คู่กับแดนดินของเวียงเจียงใหม่สาวเจ้าควรวุมิใจ บ่ลืม
ว่าเฮาลูกแม่ระมิงค์

(เพลง ล่องแม่ปิง : 21)

จากข้อความนี้แสดงถึงวัฒนธรรม ด้านศิลปะดนตรี คือ มีการใช้เครื่องดนตรี ซึง สะล้อ พิน
และการขับร้องจ้อย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมด้านดนตรีของล้านนา มีความไพเราะไม่น้อยกว่าดนตรีไทย

3. บทบาทหน้าที่ด้านให้ความสนุกสนานบันเทิง

เพลงจะมีความสนุกสนานบันเทิง ซึ่งเกิดจากเนื้อหาของเพลงที่มีการใช้คำ ใช้ข้อความ
สอดแทรกอารมณ์สนุกสนาน การหยอกล้อ ทำให้เกิดความผ่อนคลายเมื่อ ได้ฟัง ดังตัวอย่างบทเพลง
ต่อไปนี้

คนอะหยัง หยั่งมาเอ็น เอ็น เอ็น คนอะหยัง หยั่งมาเอ็นตั้งวัน คนอะหยัง หยั่งมาเอ็น เอ็น
เอ็น คนอะหยังยังมาเอ็นตั้งวัน เอ็นไปเอ็นง่าวไปดาวนัรทมอเตอร์ไซค์ จู๊ยมายู๊ยไปจีได้สามวัน
รถปุงจนฮั่วหัวปุดหัวโน ปุดโรธัมโมตังโงไปโต้คู้เบ๊ตน้ำมัน ทำจู๊ยทำหยั่ง ได้หน้าแล้วก็ลืมหลัง
เป็นปากันจ้งปอยเตอะปอยมัน ในเมื่อเป็นนั้นบ่สู้สึกตัว ถ้าจีไปจนล้องจัวกะลั่งฮู้ตัวชกวัน

(เพลง จิงบ่าวรถเครื่อง : 15)

จากบทเพลงนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของเพลงในด้านการให้ความบันเทิง เพราะเพลงนี้
เป็นเพลงที่มีจังหวะค่อนข้างเร็ว จึงให้เกิดความบันเทิงสนุกสนาน

จืดๆ จืดๆ แปลกแปลกกึ่งจิต จงูสระอือคอเด็ก จงูสระอือคอเด็ก คนใหญ่คนเล็กเป็นอ่าน
ว่าจิต ไก่กับไข้อย่างไหนจะเกิดก่อน จ้าคพ่องกว่าไก่อ่อน จ้าคพ่องกว่าไข่อ่อน บมีไผสอนต้องตอบ
ว่าจิต ไก่กับไข้อย่างไหนจะตายก่อน กินไก่อ่อนไก่อตายก่อน กินไข่อ่อนไข่อตายก่อน บมีไผสอนฮาบ
ต้องจิต ไก่กับไข้อย่างไหนจะล้ากว่า มักไก่อ่าไก่อล้ากว่า มักไข่ว่าไข่อล้ากว่า ปัญหาโลกแตกตอบแล้ว
หน้ามิด

(เพลง จืด : 38)

จากบทเพลงนี้แสดงถึง ความบันเทิงสนุกสนานของเพลง สังกัดจากเนื้อเพลง คำที่ใช้ใน
การแต่ง มีคำที่เป็นคำสัมผัสสระ สัมผัสอักษร มีการซ้ำคำ ซ้ำข้อความ และเพลงนี้เป็นเพลงจังหวะ
ค่อนข้างเร็ว จึงให้เกิดความบันเทิงสนุกสนาน

มาหมู่เฮามาๆ ร่วมเฮฮากันให้ชื่นบาน เพราะเป็นมืงานเป็นประเพณี มาหมู่เฮามา มาร่วม
บันเทิง สนุกรื่นเริงร่ารื่นฤดี ก้านประจำปี วันตรุษสงกรานต์ ถ่มทุกข์โสกานา มารื่นชื่นบาน
สนุกสนานม่วนแต่หมู่เฮา หนุ่มและสาวมีความสุข สนุกกันหนักหนา มาหมู่เฮามา มาแอ่ว
สงกรานต์ ให้เบิกบานและชื่นอุรา ทุกผู้ผู้มาของงตำราญ

(เพลง รื่นเริงสงกรานต์ : 40)

จากบทเพลงนี้แสดงถึง ความสนุกสนานบันเทิงของเพลง สังกัดจากเนื้อหาของเพลงจะ
กล่าวถึง ความบันเทิง ความสุขสนุกสนานในงานประเพณี และเพลงนี้มีทำนองจังหวะเร็วทำให้เกิด
ความสนุกสนาน

เจิญไปแอ่วเมืองเหนือ จะม่วนใจเหลือเมืองเหนือลานนา งามธรรมชาติบ้านป่า ม่วนใจแต่
นายนมได้มาหั้น เมืองน่านหละปุ่นเจียงใหม่ยามได้มาหั้น แม่ฮ่องสอนใจโล เมืองตากในฝัน
ประเพณีทุกปีม่วนจัน ประเพณีทุกปีม่วนจัน หมู่เฮาฮ่วมกันฟังदैค์ธรรมกำปอน

เจิญไปแอ่วลำปางนครเขลางค์บ้านเฮา มีวัดเจ็ดยาวเป็นวัดบำเกาของหมู่เฮามาก่อน วัด
ลำปางหลวงเด่น เป็นดี่ฮ่มเย็น แห่งพระธรรมกำสอน เมื่อ ค่ำตะวันรอนๆ นั้รถม้าจรแวนนครไปมา
ดินแดนเมืองแป้นหนา ได้ไปสักคราซาบซึ่งครั้งใจ งามล้ำป่าดงพงไพร ธรรมชาติป่าไม้ม่วนใจแต่
ว่า พระธาตุจ้อแฮสูงเด่นเป็นดี่ฮ่มเย็นแห่งพระศาสนา ถ้านางคอยขึ้นจ้อลือจาๆ วัดพระธาตุนี้นหนา
เป็นที่พักผ่อนทางใจ

จากบทเพลงนี้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของเพลงในด้านการให้ความสนุกสนานบันเทิง
สังเกตจากเนื้อหาของเพลงจะกล่าวถึง การเชิญชวนไปเที่ยวสถานที่สำคัญในดินแดนล้านนา และ
เพลงนี้มีทำนองจังหวะเร็วทำให้เกิดความสนุกสนาน

เพลงมีบทบาทหน้าที่ในการรักษาแบบแผนความประเพณีและการปฏิบัติของบุคคล และกลุ่มชนร่วมกัน ซึ่งเป็นรูปแบบความประเพณีที่ดำรงที่กลุ่มชน สังคม ปฏิบัติ และมีการปฏิบัติ ตามสืบเนื่องต่อมา เช่น ความมีน้ำใจไมตรี ความรักศรัทธา และการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น ดังตัวอย่าง บทเพลงต่อไปนี้

(เพลง แอ่วเมืองเหนือ : 2)

หมู่มหาหมู่มหาจาวเหนือ เฮต่างฮักเครือเจื้อจ๋าคหมู่มหา ถึงจะอยู่ถิ่นแดนแคว้นใด ถึงจะอยู่
ถิ่นแดนแคว้นใด เฮฮักกันเฮหันใจ เฮฮักใจในหมู่มหา

(เพลง หมูเหา : 8)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า คนล้านนามีลักษณะนิสัยรักกันเพราะเป็นคนท้องถิ่นเดียวกัน มีเชื้อชาติคนล้านนาด้วยกัน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนแห่งใด ก็มีความเห็นใจกัน มีน้ำใจ ไม่ตรีต่อกัน ร่วมทำบุญสุนทานทุกบ้านเวลามีงานฉลองตามประเพณี และ ร่วมกันรักษาจารีต ประเพณีที่ดีงาม

หมู่เฮาจาวเหนือเจ้อเจ้าหมู่เฮาอย่าฮื้อใครเขาดูถูกเฮาได้ เฮาจากเมืองเหนือมาไกลแสนไกล เฮาสักกันไว้ฮ่วมใจผูกพัน เจียนปีเจียนน่องเปื้อนพ้องเจียนเถิด ในเมื่อเฮาเกิดฮ่วมถิ่นเดียวกัน เฮาสักกันไว้ช่วยกันสร้างสรรค์ ประเพณีเฮานั้นอย่าฮื้อมันเสื่อมคลาย

(เพลง สักคี่ศรีสาวเหนือ : 9)

จากข้อความแสดงให้เห็นถึงลักษณะของคนล้านนา คือ คนล้านนาจะรักกันไม่ว่าจะไปอยู่ที่ไหนแห่งใด เมื่อรู้ว่าเป็นคนล้านนาเหมือนกัน ก็จะมีน้ำใจต่อกัน ช่วยเหลือกัน ตลอดจนร่วมกันรักษาประเพณีที่ดีงามไม่ให้สูญหาย

คนงามๆ ต้องงามกัความเด่นดี ต้องฮักสักคี่ศรีของกุลสตรีแม่ญาแม่หญิง เขือกเขินสดใส เหมือนน้ำแม่ปิง มันคงจริงใจฮักใครฮักจริง สาวเอ๋ยสาวเวียงพิงค์ สาวเครือฟ้าเคยชมชาน อีกแม่สาวบัวบาน นั่นคือนิทานสอนใจ

(เพลง ล่องแม่ปิง : 21)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า สตรีล้านนาได้ชื่อว่าเป็นสาวงามดังนั้นความงามของสาวล้านนาก็ต้องควบคู่กับความดีงามในด้านความประพฤติปฏิบัติตามจารีตประเพณี ต้องรักสักคี่ศรี มีจิตใจเขือกเขิน มีความจริงจัง จริงใจในความรัก เหมือนสาวเครือฟ้าและสาวบัวบานที่มีตำนานความจริงจังในความรักแต่ไม่สมหวัง เป็นคติเตือนใจสตรีล้านนา

เป็นคติน้อยใจเต็น่า กำเป็นนินทาถูถูกดูแควน ทว่าสาวเหนือใจง่ายทั่วแควน โอ้ยมันบ่แม่นเหมือนกันไปหมดเน้อเจ้า...

(เพลง เสี่ยงครวญจากสาวล้านนา : 19)

จากข้อความนี้ อธิบายได้ว่า สตรีล้านนา มีความรักสักคี่ศรี แต่ก็มักจะถูกกล่าวขานว่าใจง่าย ขอมเสียดักคี่ศรีของลูกผู้หญิง ซึ่งก็อาจจะมียั้งที่ขอมเสียดักคี่ศรีแต่ก็ไม่ใช่ทุกคน ที่เป็นเช่นนั้นอาจเป็นเพราะมีความจำเป็น เช่น ความยากจน จึงขอมเสียดักคี่ศรี